

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1880.

Kolozsvár, vasárnap, október 24

Tizedik évfolyam.

GR. BETHLEN ISTVÁN CZIKKSO-ROZATÁRA.

III.

(L—t.) Az erdélyi részek elhanyagolt volta, a mostoha elbánás e mostoha testvérrel s legkivált földbirtokosságával — ez a második főtétel, mely gr. Bethlen Istvánt végkövetkeztetésére indítja.

Egyáltalán nem érezzük magunkat abban a helyzetben, hogy a nemes gróf-fal a gazdaság kérdése fölött vitázassunk — ő egészen otthon van e talajon, mi csak éppen hospitálhatjuk e terrenumot s a férfias harc első feltétele: az egyenlő fegyver, merőben hiányoznék e mérkőzésben.

Hanem azért s talán épen azért megköczkázta azt a megjegyzést, hogy míg a gróf ur egészen fogva látszik lenni a maga köre által s mindeneket kizárólag a maga közvetlen érzett bajai: a földbirtokosság tulterheltsége szempontjából ítél meg, addig az állam ügyei intézőjének nem szabad egyetlen tényező álláspontjára helyezkednie, hanem ép anynyi figyelmet kell fordítania az állam többi céljaira, s e célok intézményeire, munkáira. Ohajtható volna azért, különben is, az amugy is kevés számban rendelkezésre álló kapacitások kihasználatlan maradásának elkerülése érdekében is, de azért is, hogy egyenlő fegyverekkel küzdhesünk, hogy a nemes gróf ne vonult volna légyen egészen procul negotiis, hanem vett volna maga is részt az országos közügyek intézésében, a törvényhozás munkáiban, hogy megláthattuk volna, ha vajon a midőn a földmívelési miniszter költségvetése mellett a másik két tárcza szükségleteinek tárgyalására került vala a sor, fogott volna-e ily egyoldalú szempontot irányadónak választani s tudta volna-e teljesen alárendelni ezeket amannak, vagy pedig maga is belátta volna, hogy a nyolcz testvér-miniszterium közül nem szabad különösen pártolni és beczéztetni az egyiket s meztőláb hagyni a többit, hanem az élel-kamara szűkös voltához képest, mindnyájának csak fekete kenyeret kelle, de egyenlően, juttatni, a bizonynyal izesebb komlós czipó helyett.

Igaz, e kiválóan agricultur államnak főfigyelmet kell fordítania a nemzet ama részére, a mely az államszükségletek tulajdonképeni fedezője, a földbirtokoságra; de, viszont, miután a cultur-államok többi jövedelem forrásai úgy szólván telje-

sen hiányzanak e mi fejletlen hazánkban: fordulhatott-e a rögtönös berendezkedés kényszerítése előtt álló Magyarország az összejelölök intézményei megteremtő eszközeiért másfelé, mint az egyetlen számottevő forráshoz, a földhöz?

Es, ha az első kérdésre: az unió nélkülözhetetlen voltára nézve egyértelműre birtunk a nemes gróffal jutni, gondolom, ő is concedálja, hogy e tekintetben az egységes Magyarország csak egyetlen mértéket alkalmazhatott területe minden részére, Árvára s Liptóra csak úgy, mint Tömörse és Bácsra, Máramarosra csak úgy, mint az erdélyi részekre.

Ha, tehát, a földet majdnem agyonnyomó, de ma még más alapra alig szétosztható terhek, a csekélyebb ellenállókörrel rendelkező erdélyi részek földjének sulyosabb — bár, közbe legyen mondva, az ország más részei is vannak, e tekintetben, ugyanazon helyzetben, mint az erdélyi részek — ebből nem az következik szükségkép, hogy az erdélyi részek érdekeinek kicsinylése, mostoha elbírálása alapján van ez így. Hanem következik, vagy legalább következhetik az is — a mint, hogy mindenfelől azt olvasom és értem — hogy az erdélyi részek földbirtokosságának nem a nyers termelésre s annál kevésbbé a nyers-termények kivitelére, hanem a gazdasági ipar műveleteire kell gazdálkodása sulyát fektetnie s míg egy felől az igazságos kataszteri becslés megadja a földadóval való tulterheltségének orvoslatát, addig a gazdasági ipar termelése oly előnyt biztosítanak az erdélyi részek birtokosainak, a melyekkel meg a tisztán nyers-termelésre utalt területek földbirtokosai nem bírnak. Az állami intézmények jogforrásainak meghatározói: a törvényhozók mellett, az állami intézmények munkásai: a polgárok is hivatva vannak a szükségessé és lehetőfé mérlegelésére s ezeknek saját érdekük terheit és előnyeiket maguknak kell kitanulniok és kielégíteniök — vád az intézőket csak abban az esetben érhetvén, ha erre alkalmat, segédkezet nem nyujtanának, vagy épen gátat vetnének a nyers termelés teréről a gazdasági ipar mezejére áttörékvő földbirtokosságunk. S hogy ez így van: eléggé bizonyítja az a tény, hogy a romániai gabona annyiszor felpanaszolt ránkzsabadtása után is, a gabna-árak épen nem estek, mert hisz az erdélyi részek jó, ha a saját gabna szükségletünket előállítani bírják.

Az asztalónél ül a herceg ur,
Mosolyra készíti köjtől puffadt ajkát,
Már félíg alva kegyesen tekint rád,
Ugy jól lakott, hogy majdnem elgurul.
S e gazdag úr, kit így kegyelt az ég
Csak egyre érdemes, — kötéltre még!

Mióta él — csalt, fosztogat, rabolt,
Fejét megöszíté százezrek átká,
Vészt szór reá tömérdek özvegy, árva;
Gytlította élő, és gytlította holt.
Kezén a gyémánt, kincs, a gyöngyös ék
Megannyi könyecsepp, véres veríték.

S mert nem elég a pénz, e szörnyű kincs,
Im völegény lesz öszülő fejével,
S ma egybekél királya kedvesével,
Kinek csak pénze van, erőnye nincs.
Ez a szerence! ilyen a világ!
Emeli azt, s ennek nyakára hág.

És im a napsugár, mely ez alatt
Lejött az ablak párkányára szépen,
Lángszintűvé pirult szégyenletében,
Hogy idejött s e rut helyen tapadt.
Kiválasztott egy kunyhót ott alatt
S a palotáról titkon elshant.

De félve, hogy megint szégyenbe sül,
— Mint kis gyermek, ha leteszik a földre —
Szepegve csúszott a nádas tetőre
És úgy settenkedett a lyuk körül:
Hogy a kicsiny kunyhóban azt hívék
Komor, sötét felhőkbe vont az ég.

II.

Sötét a hajnal s titkon kandikál be
Egy kis kunyhónak sűppedt ablakán,
Mint teli pénzerszénybe néz a tolvaj,
Ha lopni vágyik, bátorság híján.

A mi pedig specialiter az erdélyi részek gazdasági érdekeit illeti: talán még is csak történt e többségi kormányok uralmának idején is valamikesze ez oly mostoha elbánásban részesített földbirtokosság javára is. Ime a gróf úr maga elismeréssel említi a birtokrendezés kérdését; ime a közlekedés eszközei: keleti vasút, vicinalis vasutak, a mező-ségi, segesvár-udvarhelyi és a gyimesi kőút; ime a gazdasági tanintézet Kolozsmonostoron, vinczellér-képezde Nagy-Enyeden, erdélyi fajtölő-telep és mintagazdaság alagesövezéssel Fogarason, bika-tenyészde Tordán, az új kataszter az egész országban, a háziipar különböző telepei, a len- és kender termelés székely-földi segélyezése, a faragó- és szövő-iskolák, a kolozsvári bank-fiók, mégis csak mind oly intézkedések, melyek ez ország-rész specialis gazdasági érdekeinek emelésére szolgálnak.

Mindez, azonban, távulról sem azt akarja tenni, mintha részünkől valami mosolygó rózsaszinben látnók az egész ország és az erdélyi részek gazdasági s általában bármely ágbeli állapotját. Sőt inkább, talán még gr. Bethlen István urnál is jobban érezzük s valljuk a magyar elmaradottságát az európai cultur-nemzetekkel szemben. Hanem teszi azt, hogy ha egyáltalán van, s hisszük, hogy van, élete e nemzetnek a jövőben: csak az Ausztriával való véd- és dacz-szövetségben lehet s mindaddig, míg e haza főátka: az elszakadási törekvések fenyegetnek, mindnyájunknak, kik e szövetséget üdvösnek tartjuk, elengedhetetlen kötelességünk azt a többséget támogatnunk, mely, bár, talán, egyben-másban nem tesz eleget óhajainknak, követeléseinknek, de eleget tesz a főkérdésben: hazánk parlamentari kormányzatának lehetővé tételében. De, hogy, aztán, ez alapfőtétel terrenumán az ész- és célszertü intézkedések óhajaink szerint tétessenek; az, részben, tőlünk, választóktól s képviselőinktől is függ s épen azért, lássuk még egy utolsó cikkben a harmadik főtételt: az „erdélyi pártot“

A t ő t i g z a t á s o k . A turóc-szent-mártoni „Národnie Noviny“, mely ellen a legutóbbi év. egyetemes gyűlésen felszólalások történtek, mosakodik a vád alól, mintha az e lap által folytatott panszláv üzemekben ev. lelkészek vennének részt s azt mondja, hogy az egyetemes gyűlés nem határozhatja meg, hogy mely lapba irjanak vagy ne irjanak az ev. lelkészek.

S a napsugár fél. Vajh mitől? talán biz
A holt testtől, mely kiterítve ott
A szalma ágyon fekszik? Oh! nagy Isten!
Hisz az nem bántja, — oly csöndes, nyugodt.

Vagy tán az özvegy könyétől ijedt meg,
Ki sir, zokog, a szalmaágy felett?
Ólébe rejtve két kicsiny porontyát, —
Hisz ilyet is már látott eleget!

Hajh! a nyomortól fél a napsugár is!
Miért? — ki tudná! csakhogy most remeg,
A sűppedt kunyhó alacsony szobáját
Csak alig-alig világítva meg.

És sirt a nő; könnyű úgy omoltak,
Mint egy kiáradó sebes folyam,
S aszott emlőin olvegylt a tejjel,
Mit gyermeke szítt, nyögve, kinosan.

A másik kis porontyhoz szólt az anyja:
„Oh nézd fiacskám, jó apád halott!
A kéz, mely kenyeret adott minékünk
Nézd mily hideg!“ s a gyermek kacagott.

Oh! nagy művész az inség! ily csoportot
Festő vászonra még sohsem vetett,
S ha így le tudná venni —: boldog Isten!
E képert hogy szórják az ezreket!

Festett képert az ezreket dobálnák
S itt a valónak oly kevésbe van!
Néhány filléren alkotó az inség,
E nagy művész, — majd elmondom hogyan.

Korona színt vőn, és abból teremtet
Egy nagy urat, hatalmat, gazdagot.
De szívet elfeledvén adni néki
Mellé egy szegény embert alkotott.

Az úrhoz oda festé a szerencsét,
És a szegényhez egy nőt s gyermeket.

Bizonyára nem; de arra kötelessége ügyelni, hogy az ev. lelkészek nemzetietlen üzemekben ne vegyenek részt.

A z o s z t r á k delegációban tudvalevőleg a reichsrath kisebbsége, a német alkotmányhítpárt van többségben. E körülménynél fogva figyelmet érdemelnek mindama hírek, melyek az alkotmányhítpártiaknak a delegációban követendő magatartására vonatkoznak. Örömmel fogadjuk azt a hírt, hogy az alkotmányhítpárt szigorúan meg akarja rostálni a hadügyminister követeléseit. A legénység élelmézésének javítására szükséges összeget s a beszállásolási törvény folytán keletkezett költségöbbletet az alkotmányhítek ugyan meg fogják szavazni, de a rendkívüli hadügyi szükséglet magas tételének megszavazására nincsen kedvök, így különösen az erősségek építésére kívánt 2.200,000-nyi öszszegre, mint a „Neue Fr. Presse“ jelenti, heves megtámadások várnak.

A pénzügyi bizottságból.

október 21.

A képviselőház pénzügyi bizottsága tegnap d. e. 10 órakor Szentagh Pál (nógrádi) elnöklete alatt tartott ülésében tárgyalta az igazságügyministeri tárcza költségvetését.

Dárday Sándor előadó azon óhaját fejezi ki, hogy a büntetésépítményekből bejövő összegek is a költségvetésben szerepeljenek, még pedig a rendes bevételek közé 5. pont alá 150,000 frt előirányzattal.

Pauler Tivadar igazságügyminister megjegyzi, hogy ezen összegnek rendes bevételtől való felvétele ellenkezik az illető törvény rendelkezésével és kezelési nehézségeket okozna.

1. A központi igazgatás czímén 210,813 frt kiadás van előirányozva.

Dárday bár elismeri keresztülvitale nehézséget, szükségnek tartja, hogy a ministeriumnak legalább egy ügyosztálya legyen, mely a bíróságokkal konkrét összeköttetésbe hozassék.

Pauler minster a concretalis status keresztülvitelét a magasabb bírósággal igen nehéznek tartja. Hogy más alsóbb bíróságokkal ilyen concretalis összeköttetésbe hozassanak, ezt célszerűnek tartja, de azt is a kir. táblák decentralizációjá előtt színtén nehéz keresztülvinni. Azonban van most is alkalom és mód, mikor a ministerium a bíróságokkal érintkezhetik, esetleg azoknak nézeteit és javaslatait igénybe veheti s miködésük felett feljegyzetet tarthat.

Helyi úgy véli, hogy Dárday ajánlatának elfogadása után oda fejlődhetnék a dolog, hogy az administratio közege befolyást gyakorolnának az igazságszolgáltatásra, a mit jónak nem tart. A bizottság az előbb említetteket egyszerű eszmecserének tekintve, az előírást elfogadja.

S lőn, hogy az úr e nyomorult szegénynek,
Mivel szegény volt — üldözője lett.

S mert száz kezűnek volt az ur lefestve
Ellopta a szegénynek mindenét;
Házát, ruháját, úgy, hogy nem maradt más
Csupán az élte, csak a pusztá lét.

A szegény gyermekéhez oda festé
Az éhséget, vigyorgó váz gyanánt.
S az anya arezát is, hogy jól találja
Beteges színt vőn, sápadt, halaványt.

S minő a vad kétségbe'esés lehet csak
Rajzolt egy oly sötét, zord éjszakát,
S e zordon éjszakának közepébe
Taszítá a szegény gyötört apát.

Erdőt, a melyben csak bozót s tövis van
A merre ember lát, a merre lép.
Erdőben egy fát, — köteleit az ágon, —
Kötelen embert — — — s készen lett a kép

Oh! nagy művész az inség! ily csoportot
Festő, vászonra még soh'sem vetett,
S ha így le tudná venni —: boldog Isten!
E képert, hogy szórják az ezreket!

S a napsugár nem bírva nézni többé
A kiaszott, a halvány arcokat,
Gyorsan repült a templom tetőjére
És a torony keresztjéhez tapadt.

* * *

S a kápolnából ének hangzik át.
Oltár előtt egy elhízott barát
S az ájtatos nép így imádkozik:
„Ah! boldog az, ki csak benned bizik
Isten! hatalmas, jöttévé apánk,
Kegyes mosolyal a ki néz ránk!

Hirdetési díjak.

Egy négyeszőg centiméternyi tér ára 2 kr.
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket főlvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 35.) Haasensteint et Vogler (Wallfisch-gasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau. Budapest: Haasensteint et Vogler hirdetés közv. irodája. Goldberger A. hirdetések felvétel irodája Budapest Szervitátor 3. sz.

Nyilttéri cikkek
gármond sora után 25 krajczár fizetendő.

2. A sommitűszék czime alatt 146,048 frt kiadás.

3. Legfőbb ítélőszék czime alatt 319,289 frt kiadás.

4. Királyi tábla Budapeston czim alatt 552,857 frt kiadás van előirányozva. Ezen tétel a minister azon felvilágosítására, hogy a volt vegyes bírósági elnök nyugalmába menetele által az állomás megszűnt 3000 frt fizetéssel és 500 frt lakbérrel kevesebbe, azaz 549,377 frtba állapított meg. (A nyugdíj ez által aránylagos terhelhetést szenved.)

5. Királyi tábla Marosvásárhelyen czime alatt 99,272 frt kiadás az előirányzat szerint helybenhagyott.

6. Királyi főügyészségek czime alatt 46 ezer 250 frt kiadás és 3000 frt bevétel az előírás szerint elfogadtattott.

7. Királyi törvényszékek és járásbíróságok czime alatt 5,814,656 frt kiadás és 8133 forint bevétel van előírva. Elfogadtatik.

A kir. törvényszékek és járásbíróságok cziménél Vargies Imre felhívja a minister figyelmét arra, hogy valamely jövedelmezőbb végrehajtásokat, különösen járásbíróságoknál, bírói személyek tartják maguknak meg, — kéri ezen gyakorlaton változtatni.

A bizottság az előirányzatot helybenhagyva, indítványozni fogja jelentésében, hogy a bíróságok állandó elhelyezésére — tekintve a házber nagyságát és — lehetőleg állami épületek emelendők.

8. A királyi ügyészségek czime alatt 2 millió 76,877 frt kiadás és 155,000 frt bevétel van előirányozva. E pontnál a bizottság az egyes alrovatoknál annyi változást tett, hogy a bünyádi eljárás költségeinek megtérítése a rabtartási költség tértítményekben hasonlóan bevételnek a bevételek közé.

9. Országos fegyintézetek czime alatt 594 ezer 705 frt kiadás és 110,000 frt bevétel irányozatik elő.

10. Telekkönyvezés czime alatt 7000 frt kiadás az előirányzat szerint elfogadtatik.

11. A magyarországi és erdélyi telekkönyvi kirendeltségek czime alatt 100,000 frt kiadás irányoztatik elő.

Az előirányzat helyben hagyatik.

12. Törvények szerkesztése czim alatt 6000 frt kiadás irányozatik elő.

Pauler miniszter ez alkalommal tudatja, hogy a polgári törvénykönyv javaslata már ki van nyomtatva s az indokolás is most készül.

13. Nyugdíjak és végkielégítések czime alatt 647,582 frt kiadás.

14. Beruházások czime alatt 100,000 frt kiadás levén előirányozva, azok elfogadtatnak.

Következik a honvédelmi tárcza költségvetésének tárgyalása.

A honvédelmi ministerium költségvetésének

I g a z s á g o s vagy mindenek felett,
Oh áldva légy! dicserjűk szent neved! —

G a b á n y i.

A FÖLLEBBENTETT FÁTYOL.

Elbeszélés

Irta:

ELLIÓT GYÖRGY.

I.

(Folytatás.)

Egy nap különösen kiválik azok közül, melyekre legjobban vissza tudok emlékezni, atyám leült mellém, s így szólott:

— Midőn teljesen helyre leszesz állva, hogy veszély nélkül kiállhatod az utazás fáradalmát, haza fogunk menni. Ez utazás mulattatni fog bizonyára, mert Tyrolon s Ausztrián megyünk át, hol sok ujdonság lesz rád nézve. Szomszédaink, Filmorék is hazaérkeztek már; Basel-ben Alfréd hozzánk fog csatlakozni, s aztán mind együtt megyünk Bécsbe, aztán Prágába...

Mielőtt atyám bevégezhetné volna mondatát, elhívták őt mellőlem, s engem e Prága város nevének kiejtésével oly különös érzések között hagyott hátra, hogy az csodás s eddigelő előttem ismeretlen jelenségű idézett elő bennem.

Egyszerre valóban csodálatra méltó, felséges látvány tárult előmbé. Egy nagy város közepette találtam magamat, melyet a szó teljes értelmében előzőlött a nap-

sommázata 6.749,892 ft kiadási és 124,542 ft bevételi tételeket tüntet fel.

Rakovszky István előadó ajánló szavai után Szende miniszter a mult évvel szemben létre jött emelkedés indokál felbozza, hogy tavaly 8 ezer ujonez volt, az 1881. évre pedig tényleg 12 ezar ujonez lön felavatva s ezeknek élelmézése többbe kerül, nemkülönben költségnövelést okoz a töltények beszerzése, melyek az újabb rendszer szerint nagyobb mérvűtek és tartalmasságuknál fogva 20 százalékkal drágábbak. Hogy a honvédség harezképsége fokoztassék, e kiadásokra okvetlenül szükség van.

Helfy kérdi, hogy a miniszter nem látja-e idejét eijöttnek, hogy teljeszen kifejtett magasabb tisztképző intézet létesíttessék itt nálunk is.

Szende miniszter nem tartja csupán a rendezést elégnek arra, hogy azzal ne csak a kívánalmaknak, de a kor és tudomány kívánalmainak minden tekintetben megfelelj hadi iskolánk is legyen. Ő bizik abban, hogy a jól felszerelt bécsi akademián is a mi érettebb kornú fiaink nem vesznek el hazafiai érzelteket. Az irántok tanusított bánásmód jellemzésére nézve csak arra hivatkozik, hogy most is egy magyar honvéd tiszt van első jelesnek kiténtetve.

A bizottság az általános részre tett nyilatkozatokat tudomásul véve, a részletek tárgyalását kezdette meg.

1. Központi igazgatás czime alatt átalányképen 290.045 ft kiadás van oly feltétel alatt előírva, hogy a központba időnként rendeltessenek be olyan tisztek, kik a csapatok létszámában vannak alkalmazva, ugy hogy ezeknek fizetése ezen idő alatt is a csapatok címén előírt összegekből adassék, s így e címek alatt átruházási jog adassék.

A bizottság Helfy, Hegedűs, Wahrmann és Rakovszky felszólalása után az átalányösszeget szavazza meg az 1., 5. és 6. címek közötti átruházási joggal.

2. Honvédségi intézetek czime alatt 227,623 ft van előírányozva.

3. Ujonezozási költségek címén 35.000 ft irányoztatván elő: elfogadtott.

4. Honvéd-főparancsnokságok czime alatt 59.961 ft 49 kr előírányzott összeg fogadtatik el.

5. A kerületi parancsnokságok czime alatt a 222,755 ft előírányzott összeg átalány képen s az átruházási jog mellett elfogadtatik.

6. Csapatok czime alatt átalányképen s az átruházási jog épségben tartásával 5.650616 ft van előírányozva.

Wahrmann minden további indokolás nélkül a tavalyi 5.566,388 forintban kívánja a költségeket megszavazni.

De Szende, Rakovszky, Szontágh (gömöri) és Tisza miniszterelnök ajánlatára a bizottság elfogadja az előírányzott összeget.

7. Nyugdíj címén 220,000 ft az előírás szerint fogadtatott el.

8. Az átmeneti kiadások czime alatt az országos honvédségélyző egylet rendelkezésére 45.000 ft;

b) az egyleti katonai kórházak után fizetendő bértörvényletekre 10.292 ft;

c) főgyverek átalakítására és pótlására a 4 évre felosztott összeg első részében 210.650 forint van előírányozva.

Rövid vita után az elnök a kérdést feltéven, az előírányzat elfogadtatik.

Ezzel a honvédelmi tárcza költségvetése

fény, de mely régi, régi korból, évek hosszú sora óta látszék visszaverődni e várostra, századokon át pihenve rajta, mintha a nap megállott volna útjában a nélkül, hogy az éj harmatja vagy az eső hívóssága változást hozott volna ez állapotra; megvilágította egy nemzet porlepte, szunete nagyságát, mely úgy szólván, csak a multjában élésre van utalva, miként a nyugalomba lépett uralkodók, aranyozott királyi rongyaikba burkoltan álmodoznak, letűnt fényes napokról. Az előttem elterülő városnak oly merev kinézése volt, hogy maga a mellette hűmpölygő folyam folyó érez hatását tette reám; a megbarnult szobrok, egy régen mult kor divatja szerint redőzött öltönyökbe burkoltan s a szeretett fénykörével fejek felett, e régi ódon szobrok, melyeknek bádgyadt, kihamvadt tekintetök alatt elhaladva, léptem egy végtelennek látszó hidra, úgy tűntek fel nekem, mint valódi lakói e helynek, míg a divatos külsejű jövő-menők köznapai arcaikkal s prózai sürgősüikkel, egy csapat átvonuló látogatónak tetszettek, kiknek rendeltetésük még az napon tova töltni innét. — E komor, durva lények hasonló, gondoltam magamban, szemlélve a szigorú arcu kőalakokat, népesítettek be bizonyynyal roskadozó utódaikkal ez idő-rongálta lakásokat, melyek a lépesőzetesen emelkedő utzasorokban vannak itt egymás mellé ékelve; azok tartanak itt udvart e muló fényű palotákban, melyeknek egyhangú hosszúságban elvonuló sorai koronázzák meg a magaslatokat; ők azok, kik a templomok nehézpenészságú légkörében átengedék magu-

vétet ért s holnap d. e. 10 órákor a pénzügyi tárcza költségvetése fog tárgyalás alá vétetuni.

BELFÖLD.

(A központból.)

Budapest, okt. 21.

(Vége.)

A vasárnapi verseny igen népes, igen tarka volt. Három óra felé már alig lehetett jegyekhez jutni. Egyik jegyárus bódét csakhogy föl nem fordították az ostromlásban. Volt szüretjűk a bizományosoknak, (kincses Kolozsvárt: nemzeti hordár) és egy pár bordáit reszkírozó embernek, kik elszánt küzdelem közt fölösleges számmal vásárolván jegyeket, kétszeres áron adták el azokat.

Az udvar részéről csak a királyi volt jelen. (Kiváló „szemeszek“ állítása szerint ő felsége egy kissé „meg van fogyva.“) Ott volt még Koburg herceg nejével, szintén az udvari páholyban. Ez utóbbi tornya fölött sárgafekete, a vele szemben levőn a bajor lobogó volt kitéve. És a mi szép tricolorunk? Ott volt az istállókon, nő meg a bejáratnál felállított — különböző nemzetiségek — lobogói között. Hát bizony szép dolog az a loyaltás, de mikor a nemzeti önérzet rovására túl hajtatik, akkor már a csüdesebb „véri budapesti lapok is interpellálják a jokey-clubbidoakat. Erre meg lett ígérve, hogy ezután stb. . .

Az akadály-verseny alatt, egyik futtató alatt elbukott a ló s azonnal vége lett. Gázdája egy kis saltomortálné kívül mit sem szenvedett.

Ennek már csakugyan nem futotta ki. Kedden este egy kedélyes intermezzónak voltam tanúja, mely mulatságos volta mellett, igen helyesnek is bizonyult be. A Károly-köruton egy serdülő, fiatal pityókás egyént állított meg, az ott ügyelő rendőr. Ingadozó hőstink már-már megbotránkozását volt kifejezendő e szokatlan beavatkozás ellen, midőn a rend buzgó ére egészen új oldalról mutatta be hatalmát. Egyszerűen el kezdte kutatni védenézenek zsebeit, a legutolsó redőig s csak mikor egészen bizonyos volt benne, hogy nincs több pénz nála, mit ez önkivételtes állapotban, tudtán kívül elfecseleljen — bocsátotta szabadon.

A helybeli egyetemi ifjúság magához méltóan fogadta az ide érkezett lengyel ifjakat. És ott tenni S.-Ujhely, Debreczen, Nagyvárad, Marosvásárhely és Kolozsvár impozáns fogadtatásai után nem csekély feladat volt. Budapest nagy Magyarországi szíve, fővárosa; meggyedél ezer egyetemi hallgatója van s így csak magához méltót is produkálni, nagy lelkesedés és eszamba nem vett fáradsággal lehetett. Hétőn este a kecskeméti ház kávéház helyiségében ismét gyűlés volt e tárgyan. Az ifjúság igen nagy számmal jelent meg. A végrehajtott bizottság elnöke: Pogány, azonkívül Orsó és Barabás szónokoltak. E két utóbbi, de különösen Barabás, oly hévvel, annyi közvetlen melegséggel s nemességgel beszélt, hogy öröm volt hallgatni, s talán, a zajos éljenek közt belépő Hermann Ottó képviselő is a régi: „márcziusi ifjúságra“ gondolt, látva e tiszta, érintetlen lelkesedést! Beszélte kívánatra ő is. A végelhatározás az lön, hogy az ifjúság tesztse meg minden erejét, hogy lehetőleg a polgárság segítségkérését ne kelljen igénybe venni. Kalapokban gyűjtést rögtönöztek a jelenlevők közt s szinte 400 forint eredményezett ez ötlet is.

kat egy rég megszokott áhitatnak, mely sem félelmet, sem reményt nem kelt szíveinkben, egyszerűen azért, mert a sorstól arra vannak kárhoztatva, hogy mindig öregek legyenek, soha meg ne haljanak, s hasznót nem hajtva. Éljenek a megszokás kérlelhetlen szigorának vas súlya alatt, ép úgy, a miként élnek a déli napfény örökös ragyogásánál, a nélkül, hogy sem éjjeli nyugalmat, sem a minden reggel megújuló napsugárnak örömet ismernék.

Kábító érczes csengés rezgett át egyszerre egész valómon, mely ezáltal mintegy összerázkódott; egyszerre öntudtra ébredtem a körültem történetekre nézve; a tűzhelyről nagy zajjal esett le a fógó vagy vaskalán épen azon perczen, midőn Péter a cseléd belépett hozzám, kezében a megrendelt gyógyszerrel.

Szívem a szétrepedésig dobogott, s kértem, hogy csak tegyék le a gyógyszer közlembbe, majd kevés idő múlva beveszem.

Mihelyt magamra maradtam, elkezdtem gondolkodni a felől, hogy vajlon nem aludtam-e én: álom volt-e e bámulatosan tiszta látomány, mely a legaróbb részletekig oly pontosan fennmaradt emlékemben, hogy le tudnám rajzolni, egész azon szírvárványszerű fényig, mi egy csillag-alaku színes üveglámpából süttött alá a kövezetre? Álom volt-e az, mi felmutatta nekem e csodás várost, melynek legkisebb részletét is képtelen lettem volna felidézni képzeletemben. Soha életemben nem láttam volt Prágának semminemű látképét; e név nem keltett elmémben mást, pusztá földrajzi emlékek-

A fogadtatás napján — csütörtökön — a reggeli órákban kissé borús idő volt, mi aggodalomba ejtette a rendezőség tagjait. A lapok, kivéve az „Egyetértést“, mind 9 órára jelezték a megérkezést, de az utóbbi értesítése szerint, csakugyan fél egy órájában jelezték a magyar államvasutak indóházából a vonat érkezését. Ezt megelőzőleg, az ifjúság rá kezdte az „Is-ten, ki Lengyelhont“... énekelni, hatalmas khorusban s tartott mindaddig, míg egy percekig tartó egetverő éljenzés el nem fojtotta azt, s a lengyel ifjak Budapest földjére léptek. Midőn az éljenzés lecsillapult, a rendező bizottság elölke tüdőzölte őket, mire egyike közülük lengyel nyelven válaszolt arra. Hévvél, nemes tülzel. Óriási riadal lett reá a válasz. Erre aztán megkezdődött a bevonulás, milyent csak a török világban látott Budapest! Mondhatni: a pályaudvartól az egész köztemetői uton, kerépesiuton végig áradt a tengernyi közönség. A lövonatu kocsi, omnibuszok a szétszakadásig telve, a Kőbányára közlekedő lövonatuakon a telőzetten tüntető kedvben levő ifjúság. Itt és a gyalog jövők közt felhangzik egy-egy erős karban az sovárgó, melabús dal:

— Szabad hazánkat

Oh add vissza nekünk...

Oh adja, adja vissza az ég nekik!

Az egész kerépesi úton zászlok egyet házakon, szőnyegek az ablakokban. Iszonyu tolongás. Minden tízedik lépés után föl-fölharsan az egetverő éljenzés, a küldöttség tagjai alig győznek közeledni a kocsi, melyek előtt bandedium lovagol, a lengyel ifjak mellett pedig egy-egy diszmagyarba öltözött bizottsági tag. A nemzeti színház és a Szikszay előtt már alig lehet közlekedni. Itt aztán folytatódott a tüntetés, le egészen a Károly-köruton egész a Dunaparton levő Hungáriáig, a hova szálltak a lengyel ifjak.

A megállapított sorrend szerint mára ki van tűzve a Veronick herceg, szabadság-hős sírjának meglátogatása, a képművészeti kiállítás meglekintése, az 5 órai banquet és a nemzeti színházba menetel. Nagy visszatetszést szült a br.Podmanickij eljárása, hogy nem akart magyar operát előadatni ifjaink tiszteletére. Ha egy-egy hercegecske megérkezik, kész a nagy szolgálatkészség, s most, midőn a főváros meg akarja koronázni az ország tüntető fogadtatását a lengyel ifjakkal szemben, hát mentegetődzésekkel áll elő az arisztokrata intendáns! Azért legkevésbbé sem volt megzavarva ez impozáns fogadtatás, mely illő volt a magyar vendégiszereket híréhez, méltó a budapesti egyetemi ifjúság nemes érzelletéhez s megkoronázta a lengyel ifjak zarándok útját, melyro kegyeletük indította, s a magyar nép rokozszeuve, egész diadal-uttá emelte!

Most, — midőn e sorokat írom — nagyban készülnek az 5 órai banquetre, a hol meg fog tűlni a tüntetések sorozata, hogy holnap folytatódjék.

S ha szombaton elbocsátjuk hazájukba, megmondhatják az elő szobor fiai a bánatos Polonának, hogy Pannonia népe ugy szereti őt most ma, mint régen, és testvérként érez iránta mindenha!

Örökre...

Törös Tivadar.

Közegészségügy.

1880. október 18.

Észrevételek a folyó hó 6 án tartott Kolozsvár városi közigazgatási bizottságban előadott főor-

nél, melyek közé homályos visszaemlékezések vegyültek, császári nagyság és vallásháborúrol.

Az álom pedig nem szokott rendszeren ily káprázatokat felmutatni előttem; ellenkezőleg, mindeddig álmaim ostoba összefüggelenségét, borzasztó lidéreznyom-s a kabúltság szokta csak felváltani. S különben is, azt nem tehettem fel, hogy aludtam volna e látomány alatt, mert egészben megmaradt bennem öntudata annak, hogyan bonyolódott ki fokozatosan szemem előtt amaz elragadó látvány. Képzlejenek olvasóim például egy tájképet maguknak, mely a szerint lesz mind jobban-jobban kivehető, a mint a felkelő nap szétfoszlatja előtte a reggeli ködöt.

Aztán annak is öntudatával bírtam, hogy éppen azon perczen, midőn e csodás jelenség megkezdődött, Péter bejött jelenteni atyámnak, hogy Film s m o r e ú r megérkezett s vár reá, mire atyám sietve távozott. Nem, az nem lehetett álom: Valjon, — és e gondolatnál egész valómat a lelkesültség remegése futotta át — valjon nem a költő szülemlett meg egyszerre bennem, teremő hatalommá alakítván át azt, mi eddig csak beteges érzélgésként nyilvánult nálam?

Bizonyosan Homére is ily módon szemléltette egykor Troya téreit, Dandak eként lebeghetett szemei előtt az elkárhozottak lakhelye, s volt Milton tanuja a kísértő menekülésének.

(Folyt. köv.)

vosi hivatalos jelentésre, (a szerint, a mint az a helybeli lapokban kivonatosan közölve volt.)

A főorvosi jelentés azon czéllal van szerkesztve, hogy az a hallgatóra megnyugtatóan hasson. Hangja és írlya azt a benyomást teszi, mintha a közegészségügy tekintetében Kolozsvár város szénája meglehetősen rendben volna. Pedig, ha adatait érdemlegesen átvizsgáljuk, ha a valóságot megfigyeljük épen más eredményekre jutunk.

Következőleg, nézzünk szerint, czélját tévesztí az orvosi jelentés, midőn minden áron megnyugtatólag akar hatni.

Ha a város közegészségügyében olyan fordulat állna be, mely csak némileg is alkalmas volna a megnyugtató sra: mi volnánk az első, a kik azt örömet regisztrálnánk, de midőn a szeptemberi egészségi állapotban a megnyugtató sra semmi okot nem találunk, hanem ellenkezőleg azt tapasztaljuk, hogy a korábbi nagyon aggasztó állapotok — a magas halálozás stb. — erősen fentartják magokat: kötelességünknek ismerjük ezt hallgatással nem mellőzni; de ellenkezőleg figyelmeztetni a város közönségét a létét folytonosan fenyegető, számát a rendshez képest kétszeres arányban apasztó tényezőkre.

Mi feladatunkat tűzzük ki a város elhanyagolt s nagyon rossz egészségi állapotának folytonos tudatában tartani a közönséget; a mi kétségkívül legalkalmasabb eszköz arra, hogy az illetőket ezen veszélyes állapot javítására serkentse.

A főorvos jelentése azt mondja „Az elmúlt szeptember hóban a város közegészségügyi állapota, viszonyítva az előbbeni hónapokhoz, elég kedvezőnek mondható, a mennyiben ugy a betegülés, mint a halálozás esetei nem túlságos számmal fordultak elő.

E tételből csupán csak e szavak: „viszonyítva az előbbeni hónapokhoz felelnek meg a valóságnak; valódi értelmük pedig ez: viszonyítva a kolozsvári rossz állapothoz, elég kedvező, de általában véve nemcsak nem kedvező, hanem kétségbe ejtő.

Mert: meghalt 90 (vagy be nem számítva a 4 halva szállított, 86 egyén) a mi egy évben 1080-at (vagy 1032 őt) tesz; a város 24000 lakosságából minden ezerre 45 vagy 43 haláleset jut.

Az emberiség általános halálozási száma ezerből 23 irva huszonhárom egyén — természetes, az egészséges helyeken kevesebb — Kolozsvárt pedig csaknem kétszer annyi.

Vagy más szavakkal: a mig 23-ával csak 552. egyének volna szabad elheli addig Kolozsvárt 1080,—1032. olyan hal el, következőleg: 480—528. egyén olyan vesztés, melyet meg lehetne tartani ha — közegészségügyi czelszerű rendszabályok fogatosítottatnának.

Emigy pedig, a hogy most vagyunk, elvesztjük azon mehetséget, el az általa képviselt munkaért, el az annak megfelelő tőket — 4—5. százezer forintot esztendőnként!

Hogy csak az általános, a közép halálozási számot — megjegyzendő, nem a legjobbat — elérjük, tehát hogy csak viszonylagosan de nem abszolút jónak mondhasuk a halálozási viszonyainkat: szeptemberben nem 90. vagy 86., hanem csak 46. egyének elhalálozását kellett volna feljegyezhetnünk.

Elég kedvezőnek mondható-e tehát ez állapot? Nem tulunk, ha azt mondjuk: elég aggasztónak. A jelentés eme szavai pedig: „a halálozás esetei nem túlságos számmal fordultak elő“ nem felelnek meg a valóságnak.

A ronesoló toroklobról azt mondja a jelentés: „a ronesoló toroklob esetei, daczára a szigoruan teljesített óvszereknek nem szűntek meg uralkodni.“

Ismételjük, a mit már annyiszor mondtunk miszerint: nem hogy „szigoruan teljesített óvszerek“ lettek volna alkalmazva, hanem ellenkezőleg semmiféle óvintézkedés nem történt s nem történik, csupán és egyedül a halottas szobákban valami tökéletlen, semmit sem érő fertőtlenítés.

Ismételjük, miszerint általános óvintézkedés nem is történhetik, mert Kolozsvárt nincs tudomás a diphtheritisben szenvedő betegek számáról sem a főorvosnak, sem a rendőrségnek, sem senkinek teljes mértékben, csupán a halottakról a halottvizsgálónak; mert a gyógyult betegeket nem jelentik be.

Annaira gyenge orvosi közigazgatása Kolozsvárnak, hogy még törvény adta hatalmát sem képes fölhasználni a végett hogy rendelkezéseinek érvényt szerezzzen. Mert orvosi szervezete egyáltalán nincs, orvos rendőrsége rendezetlen, az merő chaos.

Nem akarunk csak a szavak halmazánál, illetőleg a pusztá állításoknál maradni, melyek hasonló szavakkal, állításokkal megvívhatók; hanem — szokásunkhoz híven — készletünkbeli adatokat is mutatunk föl, melyek el nem tagdathatók.

Maradjunk a ronesoló toroklobnál.

Azt mondtuk fennebb, hogy Kolozsvár orvosi közigazgatása gyenge, hogy nem képes törvényvédte intézkedéseinek sem érvényt sze-

rezni; ezen állításunkat a következő tényekkel igazoljuk:

Kiadta volt ugyan ezeltől pár évvel felszólítását a végett, hogy a gyakorló orvosok jelentsék be azonnal diphtheritis betegeiket; de annak teljesítéséről azóta többé nem gondoskodott. Minek az lett következése, hogy a gyakorló orvosok — egy-kettő kivételével — nem teszik meg a bejelentést. Erről meggyőződünk a rendőrségnél kitétt bejelentő könyvből; és meggyőződhetik akárki.

Dr. Salamon József.

(Vége köv.)

APRÓ PUSKATÚZ.

Bartha Miklós úr, a „Magyar Polgár“ egyik munkatársának lapunkban közlött nyilatkozata által annyira sarokba szorítatván, hogy becsületének bár látszólagos megmentésére nem maradt fenn a párbajozáson kívül számára épen semmi mód, beáll bravónak s a legvakmerőbben, személyeket insultál, Békésy Károly egy bétél ezeltől, Bartha Miklós úr saját nyilatkozata szerint, olyan ember volt, a „kinek szép tulajdonai benne becsülést ébresztettek“ és a midőn pár nap múlva nem is Békésy Károly, hanem a „Magyar Polgár“ egy munkatársa mondott el róla megtörtént dolgokat, galádul a Békésy Károly személyének támad és meeskolódással akarja őt kényszeríteni, hogy botrányos ügyét a nyilvánosság teréről leterelni segítsen neki.

Az ellen, a mit a „Magyar Polgár“ illető munkatársa saját tudomása és több tanu támogatása mellett Bartha Miklós urnak e lapok terén a szemébe mondott, az „Ellenzék“ szerkesztőjének ninesen egyébf kifogása, mint, hogy az illető a tényeket névtelenül mondta el. No jól van, ha csak ez a baj, a nyilatkozott Hegyesi Vilmosnak hívják, ugyanazon ember ő, a ki az általunk említett tárgyalások idejében a „Magyar Polgárt“ szerkesztette.

Mint hogy pedig Bartha Miklós ur őrgöngsében odáig megy, hogy eltagadja azt, mintha tapasztalata szerint Békésy Károly a sértéseket nem szokta volna zsebre rakni, álljon itt a következő nyilatkozat:

„Alóliortak kijelentjük azt, hogy az Ellen-zék címűt lapnak 14-ik számában a szerkesztő aláírása alatt megjelent azon cikk miatt, melyben a „Kelet“ című lap ellen a „hazudik“ sétfő kifejezés használatot, Békésy Károly ur, mint a „Kelet“ szerkesztője, Bartha Miklós urat mint az „Ellenzék szerkesztőjét kérdőre vonta, s ez ügy előttnk mind-két fél, társadalmi és lovagias becsületének teljes megóvása mellett végleg elintéztett.

Kolozsvárt, 1880 oct. 16-án

Bokross Elek

Inczedy Sámuel.

Alig pár napra, megtörténie után annak, a mi itt előadatott, Bartha Miklós úr ismét hazugsággal vádolta Békésy Károlyt, a midőn Békésy Károly nem is előtte történt dolgokat, hanem mások által elmondottakat idézett. Erre Békésy Károly magának, egyik elbeszélőnek közölte nyilatkozatát, s hogy ezen eljárása mennyiben egyezett meg a lovagiaság szabályaival, arra nézve álljon itt egy oly lovagias jellem, mint Inczédi Sámuel ezredes véleménye:

„Alóliort kijelentem, hogy Békésy Károly úr felszólított engem arra, hogy az „Ellenzék“ címűt lapnak f. évi 18-ik számában foglalt ezen sértő kifejezése miatt: „Békésy Károly úr hazudik“, a társadalmi és lovagias szokásoknak megfelelő eljárásban őt utasítsam, egyuttal közölte velem Békésy Károly úr azt, hogy a Bartha Miklós által meghazudított állításai igazolására teljes bizonyítékokkal a nyilvánosság előtt és hírnapilag történt, a felmerült kérdés helyes elintézésének nem a lovagias elégtétel követelését, hanem a bizonyítékok közrebecsátását tartom.

Kolozsvárt, 1880. október 23.

Inczédi Sámuel.

Ezek után, ha létezik még Bartha Miklós urban egy mákszemnyi becsületérzés, küldjön ki két embert és mi kiküldünk kettőt, s ha ezek becsületbíróssággá alakulván, az általunk megnevezendő tanukat kihallgatva, azt fogják mondani, hogy a „Kelet“ által Bartha Miklós ur ellen vádképpen felhozott körülmények a tiszta valóságnak nem felelnek meg, akkor mi is olyan embernek fogjuk tartani Bartha Miklós urat, a kinek hitvány sértősei számbavehető, addig nem.

Kivonat a „Budapesti Hivatalos Közlöny“-ből.

Árverések. A segesvári kir. jbir. Wardéner János ellen 2856 ft-ra becsült fekvőkre nézve nov. 27-én Sáros községházánál. M.-vásárhelyi kir. törv. Gr. Rhédey Istv. ellen 328 hold erdő, Mező-Rács községben nov. 29-én ugyanis adatik el. Dévái kir. törv. Jakab Elek ellen 2965 ft-ra, becsült ingatlanok nov. 24-én Dévái. Sep-szt.-György kir. jbir. Sebestyén Jakab ellen 2390 ft-ra

b. ingtlök. nov. 22-ik napján árvereztetnek Sep.-sz. Győr-győ. Ugyanott Bartha József ellen ingtl. nov. 18-án Kolozsvári kir. törv. Gr. Bethlen József ellen 21.207 frtra b. ingtl. nov. 6-án becsáron alól is eladatik. Besztercezi kir. törv. Duichend Jóhán ellen 885 b. ingtl. nov. 10-én Szász. Régen kir. jbir. Látás József 505 frtra bees. ingtl. okt. 27-én. kolozsvári kir. törv. Kerekes Jánosné 355 fr. bees. jutalék. nov. 12.

A „KELET” magántáviarta.

Feladatott Budapesten, 1880. okt. 23-án 1 ó. 45 p. Érkezett Kolozsvárra, 1880. okt. 23-án 2 ó. p. 24

A Heymerle által benyújtott idei vörös könyv 404 lapra terjed. 1868. júliustól 1880. októberig tartalmaz eseményeket a török, görög, bolgár, román, török-montenegrói határkérdések és bolgár-mohamedán menekültekről s ezeken kívül hatvan diplomatiái okmányt.

A Verhovay-Bartók ügyben a bíróság ma Bartókot 300 frt bírságra ítélte.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1880. okt. 23.

— **Magas vendég.** November elején ritka látogatás szerencsésében részestl országrésztünk. Rudolf trónörökös, — ki szenvedélyes és szerencsés vadász, — Lipót főherceg s a toskanai királyi herceg jönnek Keresdre Kendeffy Samu kastélyába, hogy az erdélyi havasokban medvevadászokat rendezzenek. Kíséretük harminczhárom tagból fog állani. Kendeffy Samu kastélyában nagyban folynak az előkészületek a magas vendégek elfogadására.

— **Hivatalos lapból.** A m. kir. pénzügyminiszter, a kolozsvári kataszteri igazgatóság ügykörében, Páll Gyula kataszteri titkárt és Hantz Pál becsülő biztost kataszteri kerületi felügyelőkké nevezte ki.

A brassói ügyvédi kamara részéről ezennel közhírré tételek, hogy Densusián Aron brassói ügyvédközösségtől történt önkéntes lemondása folytán, a kamarai listából kitörölve; Antós József ügyvéd pedig Baróth székhelyről abba folytatolag felvételt.

Helyi hírek.

— **Gr. Esterházy Kálmán** főispán a tegnap esti vonattal Budapestre utazott.

— **Fillérestély.** Az a tisztos régiség, ott a belmonostor-utczában, a városi vigadó nagy terme: tegnap este jökevény közönséggel telt meg. A fillérestélyeket rendező bizottság faradozásainak sikerült szép számú és igen díszes koszorút hozni össze. A kedélyes összejövetelnek egy érdekes részlete is volt. Pálmai Ilka asszonyt, ki szintén megjelent, felkérte a rendezőség, hogy énekeljen. Pálmai asszony énekelt is, azzal az elragadó kedvességgel, melylyel Kolozsvár közönségének kedvenceit tudta beihelyezni magát. — Bánffy György egy dalát s a Plevna nótát. Kilencz óra felé kezdődött a táncz és tartott tizenkettőig. Akkor vezgette Rákóczy-indulót húzott a zenekar, melynek hangjai alatt indult haza a jökevény elűtött estélyről a közönség.

— **A belügyminiszter,** hír szerint, helyben hagyta városi bizottságunknak a polgármester 500 frtnyi szolgálati pótlékára vonatkozó határozatát s így már rövid időn közzé lesz tehető az állomásra leendő jelentkezés iránti felhívás.

— **A külső torda-utoza** több lakójától fölcsúztatott kaptunk, hogy ajánljuk a városi utmunkabizottság figyelmébe e szerencsétlen utcát, melynek szél-esatornái oly szakértelemmel vannak kiválasztva, hogy a bennük feltörölött sárlé büzhödt posványai az egész környék léghőmérsékletét megemlekeztetik. Ajánljuk e tényt az illetők figyelmébe.

— **Felhívás.** A folyó 1880—81-ik tanév megkezdésére szükséges intézkedések befejeztével választmányunk kötelességének ösmérel intézetünk egyik fő célja: a gyakorlati zene művelésére megkivántató módzatok felkészítését s ebből első sorban kifolyólag a működő testület nyilatkozatát eszközölni. Teljes tudatában annak, hogy kitűzött célunk, intézetünk számára egy tekintélyes s városunk közönsége előhaladt műtényeinek megfelelő működtetésű testület szervezni, csak úgy érhető el sikeresen, ha e részben a lehető széles körben számíthatunk segítségére s az ügy pártolására: bátorkodunk egéneke városunk összes — a zeneművészetet tovább fejlesztését s egyáltalán művelését szívükön hordozó — műkedvelőitől szívesen felhívni, pártolják az ügyet, mely városunk egyik fontos műveltségi tényezőjévé válna hivatalos szervezésével s szíveskedjenek ennek kifolyásul intézetünk rendes működő tagjává, a zene- vagy énekosztályokba belépni. A belépés iránti nyilatkozatokat a k. 11-12-ig intézetünk saját helyiségében (városi vigadó) teendő s a működés az összes vonó- és fúvós hangszerekre, valamint az énekre kiterjed. Óhajunk levén, a körülményekhez képest már ez idő alatt legalább két vagy több szabású zenekari hangversenyt rendezni, szabad legyen azon reményünknek kifejezését adni, hogy városunk összes hívatott erői felhívásunkat a kellő figyelemmel méltatni, működő tagok belépésük által az ügyet elősegíteni s szándékaink megvalósításában velünk közreműködni szíveskedjenek. Kolozsvárt, 1880. októ-

ber 22-én. A kolozsvári Zene-Conservatorium választmánya nevében id. Bodor Pál, elnök. Magyarossy Gyula, titkár. Adjuk e felhívást, s midőn egyrészt az új választmány működése felett való örömtünknek adunk kifejezést, nem mulasztjuk el a felszólítást Kolozsvár művelt közönségének különös figyelmébe ajánlani.

— **Időjárás.** Kolozsvárt, 1880. okt. 23-án reggel 7 ó. hőmérsék 10. légnyomás 724.5 Délben 12 ó. 50 p. hőmérsék 12.3 légnyomás 724.4

Hazai hírek

— **Udvari hírek.** A güdöllői udvari hó 25-én mintegy két heti tartózkodásra a budai várkastélyba érkezik. A királyné, Mária Valeria főhercegnő és kíséretük már 24-én jönnek be Güdöllőre, a király másnap ugyanezen napra váratik ide Rudolf trónörökös is. A királyi család ezen idő alatt a nemzeti- és népszínházat is meglátogatja; ezenkívül a képművészet részéről is tisztelgő küldöttség megy a királyhoz és a királynőhöz, hogy a most folyamatosan levő őszi kiállítás jelenlétükkel szerencsétlenség. A király a Ludoviczeumot s az új épületben levő katonai hadapród-iskolát is meg fogja tekinteni; ez utóbbi intézetben már meg is tétettek az intézkedések a király fogadására. — Csütörtök délután a káposztásmegyeri térségen rokvadászat volt, melyen elejétől végig a királyné őfelsége is részt vett. A szabadon bocsátott rókok nyílsebességgel futottak ide-oda s gyakori bujós-díjokkal igen élvezetes vadászatra adtak alkalmat; az egyik d. u. 4 óra felé nyom nélkül elfutott, három társa azonban puskahegyre került. A vadászat 5 óra felé ért véget, mikor a királyné a güdöllői várkastélyba kísértetett a vadászaton résztvevő nagyszámú főurak által, kik aztán onnan a fővárosba visszatértek. Szombaton ismét lesz vadászat.

— **Rudolf trónörökös lakodalma.** Múltán a titok zárát — ugymond az „Egyetértés” — egy német lap még tegnapelőtt megörözte, mi is elmondunk egyetmást a német királyi lakodalma alkalmából a fővárosnál tett készüldésekről. Szó van arról, hogy van egy hatvan személyre való ezüst service műtészleg díszítve és rajzokkal ellátva Zsolnay gyárában rendeltessék meg, vagy szép virágváza — a műipar remeke — nyújtassék emléklék, vagy végre egy Budapest „látképeit” fölített album, melybe a legheirebb magyar festők (Munkácsy, Zichy, Benczur stb) aquarell-rajzai illesztetnének. Azon időre pedig, midőn fővárosunkba jön a fiatal pár, igen tüneményes fogadtatás mellett a főváros adna a vigadóban nagyszerű bált, a melyen a főváros polgárságát a maga teljes díszében lehetne bemutatni. A javaslatokat érvényesen szombaton állapítják meg.

— **Felhívás** az iskolai takarékpénztár kezelőkhöz! Weiss B. F. kir. tanácsos és az iskolai takarékpénztárak buzgó apostola érdemeinek némi elismerésül méltányosnak találnám, ha mi az iskolai pénztár kezelők, — neki egy albummal kedveskednénk. Felhívom ennél fogva a kezelőket, miszerint arcképeiket és az album költségeire 50 krt nov. hó 10-ig hozzájárulni szíveskedjenek. Az album annak idején egy budapesti kezelőkből álló küldöttség által fog átadatni és lehető díszes lesz. A befolyt és kiadott összegekről nyilvános számadás fog közzétetni. Fehérttemplom, Temes megye, okt. 20. án. Berecz Gyula.

— **Megerősített** halalos ítélet. A szegszárdi kir. törvényszék nemrég halálra ítélte ifj. Harsányi József, 29 éves napszámot, ki folyó évi február 23-án éjél a Czeceztől Nagy-Dorogra közlekedő postakocsit megtámadta, Bozót József 20 éves postakocsist előbb botjával fejbe ütötte s aztán nyakát elmetsette, minek folytán a kocsi még az nap meghalt. A rablógyilkos ezután a pénzküldeményeket tartalmazó szekerényt feltörte s abból 3032 frtot elrabolt. A gyilkos a végtárgyalás folyamán beismerte szörnyű tettét s azzal mentegetődzött, hogy nagy szükségben volt, keresete pedig nem akadt. A kir. tábla a törvényszék halalos ítéletét megerősítette s most ez ügy harmadiku elintézés végett a legfőbb ítélőszékhez terjesztetett fel.

— **Érdekes nyilatkozat** a bürzéről. A Függ. Hírl. elbeszéli, hogy egy bizonyos Adler nevű uszörös Doré Gusztávól csalt volna, mint a „bpesti állami hitelbank igazgatója” 18,000 frtnyi összeget ki. Ebből a hírneves művésznek visszafizetett 2000 frtot, a többivel pedig potom áron vásárolt össze Doré-féle váltókat, melyeket 15,000 frt értékben produkált a biblia lefűzött illusztrációkban. Eddig — ugymond a nevezett lap — az ezen ügyben megindított tárgyaláson csak annyi bizonyult, hogy Adler csakugyan potomáron vette a Doré-féle váltókat, mire egy Schwarz nevű ügynök elég komikusan tanuskodik. Elnök: Honnan ismeri vándort? T. A bürzéről. — Miféle híre volt ott? A lehető legrosszabb? — Hát akkor minek társalkodott vele? Uram, hisz a bürzén senkitől sem kérdezik: kiteda, micsoda, akár gyilkos volt, akár tolvaj. Nálunk a ki pénz hoz: az a becsületes ember. Ott csak pénz kell, pénz és ismét csak pénz! (Általános kacagás!) A tárgyalás tovább foly.

— **Azt hinné az ember,** hogy a pénz valami kapós jószág, azonban a közlendő

adat elég bizonyosság arra, hogy mennyire ideális világban élünk. Ugyanis az 1880-ik év június haváig az állami sorsjátékokon nyert összegekből 1,293.350 frtot nem vettek át a boldog tulajdonosok. És pedig: az 1834-iki állami nyeménny-kölesnől 18,678 frt, az 1839-iki sorsjegyeknél 116,723 frt, az 1854-iki sorsjegyeknél 311,485 frt, a Como-járadék leveleknél 2608 frt, az 1860-iki sorsjegyeknél 202,010 frt és az 1864-iki sorsjegyeknél 641,846 frt.

— **Az óbudai ásatásokról** írja Szinnyey a Honban: Az aquincumi amfiteatrumot valószínűleg Kr. u. 162-ben építették. Id. Szinnyey József, a föltérben levő Rusticus s Aquilinus nevekből indulva ki. azt hiszi, hogy e nevek csak a város építése után 915-ben (mely a mi időszámításunk 162-ik évnéke felel meg) előforduló Qu. Junius Rusticus és C. Vettius Aquilinus konzulokra vonatkozhatnak. Nem lehetetlen ennél fogva, hogy Nemezis temploma s maga az amfiteatrum is e konzulok idejében épült. Maga Aquincum aligha lett előbb gyarmatosítva a második század kezdeténél s így nagyon valószínű, hogy 162-nél sokkal előbb nem is építettek amfiteatrumot. A Nemezis templomában talált főhöz (tulajdonképp csak a fő hátsó része, melyből a szép női haj s egyik szem látható) tegnapelőtt a bal mell egy kis darabja került meg. Legérdekesebb a falfestmény, melyen élénk pompeji veres, égszín kék és sárga színek láthatók. Kuriozumnak fölteljük a különös véletlent, hogy Budapest városának is épen ilyen színei vannak.

— **Egy volt szerzetes házassága.** Sopronból írják egy bécsi lapnak: Nem kis feltűnést kelt itt az a Nagy-Kikindáról érkezett hír, hogy Erdődi Dániel szerzetes kilépett a benézés rend kötelezőből, s egyszerűen házasságra lépett Kazal Ilona kasszonygal. Erdődi, ki a magyar irodalomban jó névvel bír, tavalyig, a mikor Nagy-Kikindára költözött, magyar irodalom tanára volt a soproni kath. gimnáziumnál, mely tanintézetnél kizárólag a nevezett rend papjai működnek.

Vegyes hírek.

— **Labdázás.** A charkovi törvényszék e hó 14-én tárgyalta bizonyos Novoszelszky Abraham ügyét. E Novoszelszky Abraham gyermekkorában zsidó volt, 15 éves korában teljes részes állapotban megkereszteltetett, azonban, midőn 23 éves volt, ismét visszatért a zsidóhítre. A lubovi törvényszék Novoszelszkyt a zsidóhítre visszatérés miatt arra ítélte, hogy klastromba záressék, s minden jogát elvesztse mindaddig, míg bűnét meg nem bánja s újra fel nem veszi a keresztény hitet. — Novoszelszkyt a klastromban kényszerítették ismét keresztényiségre lenni, mi megtörténvén, elbocsátották. Novoszelszky Abraham azonban ekkor megint zsidó lett; de egy szerszmin tiltakozott minden további üldöztetés ellen. A charkovi törvényszék azonban ismét klastromba záratásra ítélte Novoszelszkyt.

— **A Théâtre Français** tegnap tünnepele fönnállása kétszázados előfordulóját, mely alkalommal föltelvenitk Mollière „Impromptu de Versailles”-át. Az ünnep főpróbája tegnapelőtt volt, Gérvy, Gambetta és Viktor Hugo jelenlétében. A lépcsőház virágokkal volt díszítve, Voltaire és Racine szobrai koszorúk öveztek. A próban főleg a szereplők korhű és drága jelmezei okoztak nagy szenzációt.

KÖZGAZDASÁG.

Az iparos gazdaság.

Gyümölcsök.

A megy s cseresnye-félékkel aszálás előtt és közben csak akkor van egy kis alkalmatlanságunk, ha valami „kittűnő” aszalványt akarunk piaezra bocsátani, mert ekkor magváltot egyenlő meg kell meg kell tisztítani. Ez azonban kifizeti magát, mert ha ezen magváltat aszalványokat megczukrozzuk, mondhatni jobb élvezeti cikket nyertünk, mint az aprózóló és malozsa helyett mindenben pótolhatjuk.

Az almaféléket már némi segédeszközökkel lehet előkészíteni. Vannak sokféle „hámozó gépek”, melyeknél azonban mégis jobb az ügyes kéz. De vannak ezelszerű almafurók, melyekkel az alma magházát kiütetjük és almáprító, melyekkel az almát egy ütéssel 4—6 szeletre apríthatjuk. A további eljárását kicsinyben országszerte gyakorolják gazdasszonyaink, és sok jó aszalványt készítenek részint a napon szárítva, részint kenyér után a kemencékben aszalva. A napon-szárításnál azonban nem kellene engedni, hogy a gyümölcsöt el lepje a ég, hanem a kosarakat be kellene takarni „szunyoghálakkal”, a kemencében aszalást pedig több gondnal, tisztogatással kellene tűzni olyformán mint iparos népek szokják, hol egy bármily kis gazdaságnál sem hiányzik az aszaló láda. Ezen aszaló ládát reá tehetjük akár mely takaréki konyhára is; a ládának feneke nincs, hossza két láb 5 hüv., szélessége 2 láb 3 hüv. s belőlről lécezzel el van látva oly módon, hogy bele egy-egy oldalva 4 aszaló rácsot

lehet aajtán behelyezni, s a 8 darab rácsra 50 ont gyümölcs megy rá.

Nagy előnye ezen aszaló ládának az, hogy ezt be is lehet fedi s amikor be van fedve a 60—80 fokig hevített gyümölcsökből kifejlődő zamat és gőz átfurja az aszalványt, mely ily módon nagyobb és szebb lesz, mintha gőzét, páráját elbocsátjuk. Különben a láda fedőjén vannak szelelők, melyeket paraadagóval dugunk be, de ha kell kinyithatunk s egyrészt a gőz szűrlését, másrészt a hő fokát oly módon is mérsékelhetjük, hogy az alsóbb rácsra csak azon gyümölcsöt tesszük, mely legnagyobb hőfokot igényel, melynek azonban 80 fokon túl nem kell mennie.

Melyik gyümölcsnek mennyi melegség kell? Azt könnyen megítélheti bár ki. Annyi bizonyos, hogy minél lassabban megy az aszalás, annál jobb az aszalvány. Szükséges tehát a melegséget mérsékelni, sőt a munkát is néha félbeszakítani, hogy habár a gyümölcsök legnagyobb részét és pedig cseresnyét s meggyet 6—8, a kisebb körtét 8—10, a nagyobb körtét és almát 16—18 óra alatt egy folytában is megaszalhatunk, egy-egy kis szünetelés mellett inkább több napokig tartson, csakhogy kellő eredményt hozzon munkánkl. Egyik fődolog, hogy minél több gőzben részesüljenek a gyümölcsök.

A francia gyümölcsök nagy része igen nagy szemű s a micinknél edesebb és husosabb szilva s hámozott és préselt körte és csinosan aprított alma s rendkívül nagy szorgalom fordítatik egy a gyümölcsök termelésére, mint azok megaszalására, kivált Bordeaux vidékén, honnan évenként 5—6 millió frank áru szilva vétetik ki s ezek aszalása körül az eljárás mint értetlünk, (mondja az 1862-iki londoni tárlat egyik Jury-je) következő: A gyümölcsök, miután egészen megérették, farácsokon gőzön aszaltatnak, de nem magas mérsék mellett, nehogy a gyümölcsben levő czukor (caromel) megpörkölődjék. E mellett a nedv nem megy veszendőbe, hanem épségben marad, beleszárad a gyümölcsbe. A gyümölcs czukros részei sem változnak el, úgy hogy zamatjuk megmarad. Az ily módon aszalt gyümölcsök nemcsak nagyobbak, de súlyosabbak is, ennél fogva 2—3 annyiért adhatók el, mint a miénk. Nehány év előtt, folytatja az előadó (Fr. W. fr. Riese-stallburg) az én czukorgyáramban a szárítókamrában kísérletképp gyümölcsöt is aszalatt, mely minőségére nézve föltűnt a mind a vidékbelieket. Késéget sem szenved, hogy mindent, hol egy-egy gőzgép működik, melynek forró gőzét levegőbe bocsátják, igen jó gyümölcsaszaló kamarák lehetne állítani, ha egy-két csövet odavezetnénk, melyek hőfokát különben is jobban lehet szabályozni, mint a konyha vagy kemence melegét. De különös figyelmet kell fordítani a dobozolásra is, hogy csinos, tiszta legyen s a levegő behatását ne engedje meg. Bordeaux vidékén azon szilvák, melyek csemegétl (compot) küldetnek a világpiacokra, midőn befűzetnek, egyszerűen légmentesen zárt üvegekben záratnak el a lég behatásától s ez által nemcsak sötét fényüket megtartják, hanem a bennük levő czukor kristályosodása megakadályozatik s a szilvák hamvas színe megmarad.

Borkivitelünk Svájcba és Franciaországba. A magyar borok kivitele Svájcba utóbbi időben sem vesztett élénkségéből, s remélik, hogy a kedvezőtlen hírek dacára, melyek Magyarország szűroto felől érkeznek, az ország most is nagyobbára innen fogja fedeztetni szükségletét, miután a franciaországi árak szerfölött magasak lesznek. Nehezebb lesz azonban Franciaországban könnyebb fajú borkokkal helyt állani, miután Dél-Olaszországnak igen jó szűroto volt, s így hatalmas versenytársunknak igérkeznek lenni. Ujabb időben — mint a „Pl. LI.”-nak írják — szerb borok is kezdenek fellépni a francia piacra, melyek sötét színűk s aránylag olcsó árak miatt keresettek. E borok a múlt évben az Aldunán és onnan tengeren szállítottak Franciaországba, jóllehet Fiume felé is van, és pedig jóval közelebbi útjuk. Oda kellene törekedni, hogy e vidékek kivételét, a mennyire lehet, Fiume felé tereljük. Franciaországba való borkivitelünknek lényeges előnyére van, már csak az az által elért költségmegtakarításnál fogva is, a reservoir-waggonokban való szállítás, mely most már a rendszerinti szállítást módot képezi.

Erdélyi piaci árak.

Gy.-Sz.-Miklós, okt. 9. Egy hectoliter tisztabúza 900, elegybúza 660, rozs 475, árpa 400, zab 200, törökbúza 500, 100 kiló széna 270, szalma 50, 1 köbméter tűzifa —, 1 kiló marhahús 38.

Brassó, okt. 9. Egy hectoliter tisztabúza 820, elegybúza 630, rozs 600, árpa 480, zab 100, törökbúza 515, 100 kiló széna 325, szalma 232, 1 köbméter tűzifa 234, 1 kiló marhahús 48 S.-Sz.-György, okt. 16. Egy hectoliter tisztabúza 740, elegybúza 600, rozs 500, árpa 390, zab 350, törökbúza 580, 100 kiló széna 300, szalma 80, 1 köbméter tűzifa 250, 1 kiló marhahús 44.

Sz.-Régen, okt. 7. Egy hectoliter tisztabúza 762, elegybúza 625, rozs 620, árpa 350 zab 185, törökbúza 450, 100 kiló széna 170

szalma 70, 1 köbméter tűzifa 220, 1 kiló marhahús 40.

K.-Fehérvár, oet. 7. Egy métermázsza tisztabúza 975, elegybúza 840, rozs 805, árpa —, zab 600, törökbúza 420, 100 kiló széna 250, szalma 100, 1 köbméter tűzifa 240, 1 kiló marhahús 40.

Tóth Ede 100 arany pályadíjt nyert énekes népsziműve.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Bérlet Szünet.

Kolozsvárt, vasárnap 1880. október 23.

A

TOLONCZ.

3 felv. Zenéjét szerző: Erkel Gyula. (Rendező: Szentgyörgyi.)

SEZEMÉLYEK:

Kontra Fridolin, budapesti magányzó — — — — Krasznai. Kriza felesége — — — — Krasznainé. Miklós, ennek fia, első férjétől, mászáros mester — — Váradi Miklós. Ábris, mászáros legény — — Török K. Rézi, Borbélyné. Háni, kisvárosi zsidó k.-nyok Pajor Ágnes. Fáni, Glázer Hermin. Lőrincz, kisvárosi zsidólegény Szombathelyi. Angyal László, cseléd Kontaráknál — — — — Pálmai Ilka. Mravcsák Johan, öreg vándorló legény — — — — Szentgyörgyi.

Kezdeté este 7 órakor, vége 10-kor.

HIVATALOS ÁRFOLYAMOK

a budapesti áru- és érték-tőzsdén

1880. okt. 22.

Magyar aranyjáradék	106.60
Magyar vasuti kölcsön	12.20
Magyar kel. vas. államköt. I. kibocsátás	80.
Magyar kel. vas. államköt. II. kibocsátás	97.
Magyar kel. vas. államköt. III. kibocsátás	84.
Magyar földterhermentési kötvény	95.
Magyar földterherment. kötvény záradékkal	94.
Temes-bánati földterherment. kötvény	93.
Magyar szőlőözema váltási kötvény	93.
Magyar nyeménny-sorsjegy-kölcsön	107.
Tiszaszárbányozási és szegedi sorsjegy	106.75
Ostrák járadék papírban	71.20
Ostrák járadék ezüstben	72.50
Ostrák járadék aranyban	86.50
1860-iki ostrák állam-sorsjegyek	129.
Ostrák-magyar bankrészevény	814.
Magyar hitelbank részvény	243.
Ostrák hitelintézet részvény	274.
Ezüst	—
Cs. és kir. arany	563.
20 frankos arany	937.
Német birodalmi márka	58.95
London (3 havi váltókért)	117.0

A budapesti árutőzsde hivatalos

árjegyzetei

1880. év okt. hó 22.

	Minőségű súly Hectoliterenként	Ára 100 klg.-nak		
Búza:	klgr.	frt. kr.	frt. kr.	
Bánási	72 3/4—74 3/4	—	—	—
Tiszavidéki	72 3/4—74 3/4	—	—	—
Pestvidéki	72 3/4—74 3/4	12 40	12 70	
Fehérmegyei	72 3/4—74 3/4	12 30	12 50	
Bácskai	72 3/4—74 3/4	12 85	12 15	
Rozs:	70 — 72	9 40	9 60	
Árpa:	60 — 62	9 50	9 75	
Malátá	62 — 63 7	6 15	6 40	
Zab:	36 4—40 1	7 10	9 20	
Magyar Tengeri:	—	5 85	6 10	
Bánási	—	7 85	8 70	
Másnémet	—	7 75	7 90	
Répeze:	—	12 —	12 —	
Bánási	—	12 25	12 75	
Köles:	—	5 75	6 —	
Magyar Szokvány:	—	—	—	
Búza tavaszra szállítandó	74 7	12 —	12 05	
Búza Szempr.—Ok-tób. szállítandó	—	12 85	11 95	
Rozs tavaszra szállít. 69-2	—	—	—	
Tengeri Máj.—Jun. szállítandó	—	6 50	6 55	
Répeze káposzta Aug.—Szept. szállítandó	—	12 —	13 —	
Répeze bánási Jul.—Aug. szállítandó	—	—	—	
zses (nyers) 100 százalékként	—	—	31 —	32

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

BÉKÉSY KÁROLY.

NYITTER. *)

„Le Houblon” szivarpapír.

Ezennel tudomásul hozzuk a n. é. közönség és üzleti egyéneknek, miszerint Jacob Schuabel bécsi gyáros védjegyjogainak megtámadója, utanzott Houblon papír árusításáért, a Bécs városi tanács által, f. évi június hó 17-én, vétkezésnek nyilvánított.

Alólírókat e nemből egyedüli gyárosok minden utánzásokat szigoruan fölözni fognak,

Cawley et Henry

17-rue Béranger Paris.

*) E rovat alatt megjelölt cikkekért semmi felelősséget sem vállal a szerk.

